

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра соціальної роботи

**НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

(методичні рекомендації для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
232 Соціальне забезпечення

Слов'янськ, 2021

УДК 001.8(072)
Н 27

Друкується за рішенням Вченої ради Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» від 18.03.2021 року, протокол № 6.

Рецензенти:

Курінна С. М. – доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Співак Я. О. – доктор пед. наук, професор кафедри соціальної роботи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

Н 27

Написання та оформлення курсових робіт у закладі вищої освіти: методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення / упоряд. Коношенко Н. А., Стьопкіна А. С., Трубник І. В. Слов'янськ, 2021. 41 с.

Запропоновані методичні рекомендації дають можливість цілісного охоплення процесу написання та оформлення курсової роботи здобувачами бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення: вибір теми дослідження, її затвердження, складання змісту роботи, використання фактичного та статистичного матеріалів, побудова структури, оформлення, підготовка до попереднього захисту та захист наукової роботи.

© ДДПУ, 2021

ЗМІСТ

Пояснювальна записка _____	4
I. Загальні вимоги до написання та оформлення наукових робіт _____	6
II. Основні етапи підготовки наукової роботи _____	8
III. Структура наукової роботи _____	10
IV. Вимоги до технічного оформлення наукової роботи _____	16
V. Порядок оформлення списку використаних джерел _____	19
VI. Вимоги до оформлення додатків _____	25
VII. Керівництво науковою роботою _____	27
VIII. Захист наукової роботи _____	29
IX. Типові помилки в написанні та оформленні наукових робіт здобувачами вищої освіти _____	31
X. Тематика курсових робіт для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення _____	36
Додаток А. Зразок титульної сторінки наукової роботи _____	39
Додаток Б. Зразок змісту наукової роботи _____	40
Додаток В. Зразок оформлення сторінки _____	41

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблено відповідно до вимог існуючих державних стандартів, порядку оформлення складових роботи, а також використано рекомендації ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Наказ міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017р. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (зі змінами від 2017 р., опубл. «Поправки, внесені в Національний нормативний документ ДСТУ 8302:2015»). В основу методичних рекомендацій покладено «Положення про написання та оформлення курсових робіт Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (наказ № 463 від 28.08.2020 р.).

Метою методичних рекомендацій є надання практичної допомоги здобувачам вищої освіти у написанні та оформленні курсових робіт.

Здобувачі зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення підтверджують рівень своєї професійної підготовки, засвідчують готовність до самостійної дослідницької роботи у процесі підготовки та написання наукових робіт, що є визначальним свідченням кваліфікаційної відповідності певному освітньо-кваліфікаційному рівню.

Починаючи з другого курсу студенти виконують і захищають курсові роботи. Курсова робота – це науково-технічний документ, який містить вичерпну систематизовану інформацію за обраною темою, передбачає виклад матеріалу на основі спеціально вивченої літератури та самостійно проведеного дослідження.

Курсова робота є лише першою пробою у розвитку наукового потенціалу здобувача вищої освіти, тому має передусім емпіричний характер (інколи аналітичний). Теми курсових робіт, які пропонує кафедра соціальної роботи Донбаського державного педагогічного університету, сформульовані у такий спосіб, що дають змогу вирішити поставлене перед здобувачем наукове завдання у формі поглибленого реферування кількох важливих праць або співставлення певних наукових концепцій.

У процесі написання курсової роботи важливим є те, що здобувач оволодіває практичними дослідницькими навичками, вміннями опрацьовувати та систематизувати різнопланові джерела з досліджуваної проблеми, робити власні узагальнення та логічні висновки, а також оформляти роботу згідно з діючими у теперішній час вимогами. Мета написання наукових робіт – навчити здобувачів застосовувати елементарні дослідницькі прийоми та методи, розуміти суть і принципи методології наукової праці як такої, чітко розмежувавши її з іншими сферами та формами інтелектуального самовираження.

Дотримання здобувачем вищої освіти усіх вимог до оформлення курсової роботи сприяє вихованню в нього належного стилю наукової роботи, виховує

вимогливість до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження.

Курсова робота магістерського рівня, розвиває та закріплює дослідницькі аналітичні навички, сформовані у здобувачів раніше. Вона відрізняється не лише більшим обсягом, але й більш глибокою аналітичністю, складністю досліджуваної проблеми, свідомим застосуванням дослідницьких методів, ґрунтовним знанням наукової літератури з обраної проблематики, свідченням чого є кваліфіковано зроблений у першому (методологічному) розділі огляд наукових і спеціальних джерел.

Вказаною курсовою роботою здобувач завершує свою навчальну та наукову підготовку в університеті. Вона повинна засвідчити професійну зрілість випускника, виявити його загальнонаукову та спеціальну підготовку, довести вміння застосовувати набуті знання для розв'язання конкретних наукових і практичних завдань.

I. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ РОБІТ

Вимоги до структури й оформлення наукових робіт розроблено на базі «Основних вимог до дисертацій та авторефератів дисертацій» [Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 9-17] і ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

Перед виконанням наукової роботи здобувач повинен ознайомитися з діючими основними вимогами до її написання та оформлення. Будь-яка наукова робота повинна мати ознаки самостійного дослідження. Важливо, щоб науковому дослідженню та написанню були притаманні: чіткість і логічна послідовність викладення матеріалу; переконливість аргументації; стислість і точність формулювань, які виключають можливість неоднозначного тлумачення; висвітлення експериментальних методик; конкретність викладення результатів дослідження; обґрунтованість рекомендацій та пропозицій.

Після обрання теми наукової роботи здобувач повинен визначити мету та основні завдання, які він прагне виконати для того, щоб ґрунтовно дослідити окреслену проблему. Написання курсової роботи починається з визначення та висвітлення основного питання кожного розділу. Матеріал роботи може бути вичерпним, а зміст правильно розкритим, якщо здобувач попередньо вивчив наукові праці українських та зарубіжних вчених із досліджуваної ним проблеми. При написанні курсової роботи здобувач повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Слід запам'ятати, що у разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело наукова робота знімається з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту.

У роботі повинні бути відображені:

- актуальність тематики та відповідність сучасному стану науки;
- обґрунтування вибраного напряму дослідження та методів, якими ці дослідження здійснюються;
- аналіз та узагальнення наявних наукових результатів;
- наукова та практична цінність виконаної роботи.

Студентські роботи повинні містити елементи дослідження:

- вивчення достатньої кількості опублікованих джерел (книг, журнальних статей та інших розробок) вітчизняних і зарубіжних авторів;
- систематизація та аналіз різних думок і підходів, формування власної точки зору на проблему, яка досліджується;
- порівняльний аналіз теоретичних поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених та стану практичної діяльності у соціальній сфері у різних країнах;
- розробка методик і проведення експериментів;
- оформлення висновків та рекомендацій.

Уміння обґрунтовано представити матеріал свідчить про рівень сформованості знань і переконань у здобувача, про їх системність та свідоме

засвоєння. Курсова робота повинна бути написана унормованою літературною мовою, з використанням наукової термінології, без зловживання цитатами, запозиченими із статей, підручників та з електронних джерел. У роботі не повинно бути граматичних та стилістичних помилок.

II. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Планування, написання та оформлення роботи, дотримання встановлених термінів та обсягів

Від чітко запланованих основних етапів підготовки курсової роботи залежить хід виконання самої роботи та вчасне подання її на випускову кафедру.

Здобувачі самостійно обирають тему курсової роботи із запропонованого кафедрою переліку. Допускається внесення змін до теми, враховуючи пропозиції здобувачів, але у такому випадку здобувач має узгодити обрану тему з науковим керівником та затвердити ці зміни на кафедрі.

Назва роботи повинна бути, по можливості, короткою (не більше 10-12 слів), відповідати спеціальності (232 Соціальне забезпечення), вказувати на мету дослідження і його завершеність. Під час першої консультації з науковим керівником уточнюється тема роботи, план дослідження, інструментарій, методи, основна література тощо. При цьому важливо, щоб тема наукової роботи не співпадала із темами, висвітленими у навчальній літературі та не повторювала тематики попередніх (вже захищених) робіт. Такий підхід зорієнтований на стимулювання самостійного творчого наукового дослідження.

Назва кваліфікаційної роботи має бути стислою, конкретною, відповідати спеціальності та суті дослідженої проблеми, вказувати на предмет і мету кваліфікаційного дослідження. Іноді для більшої конкретизації до назви можна додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок.

У назві не бажано використовувати ускладнену, узагальнюючу чи псевдонаукову термінологію. У назві треба уникати слів «Дослідження...», «Аналіз...», «Вивчення...».

Обравши тему, ознайомившись із літературою, здобувачу необхідно приступити до складання плану свого наукового дослідження, який у процесі роботи може уточнюватися. Але ще до початку роботи над текстом, обов'язково необхідно узгодити план з науковим керівником. За необхідності керівник допомагає здобувачу удосконалити план дослідження.

План наукової роботи відображає її структуру, під якою мається порядок komponування і взаємозв'язок її окремих частин. Курсова робота, зазвичай, має план, який містить вступ, основну частину (2 розділи, кожен з яких складається з 2-3 питань), висновки, список використаних джерел і, за необхідності, додатки. Курсова робота магістерського рівня повинна обов'язково мати складний план, складовими якого є вступ, 2-3 розділи, що включають кілька підрозділів (або параграфів), а також висновки, список використаних джерел і додатки, за необхідності.

План дозволяє ескізно представити досліджувану проблему, викладену у логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися увесь зібраний фактичний матеріал. У творчому дослідженні план завжди має динамічний характер і може уточнюватися здобувачем у процесі дослідження

конкретної теми. Наукове дослідження не може проводитися без плану. Лише сплановане дослідження дає змогу глибоко пізнавати закономірності досліджуваної проблеми.

Робота над курсовою роботою розпочинається з пошуку та опрацювання літератури, що стосується тематики дослідження. Необхідно переглянути всі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою дослідження. До них належать матеріали, надруковані в різних вітчизняних і зарубіжних виданнях (монографії, наукові статті, періодичні видання, підручники, посібники та архівні матеріали). Основними завданнями огляду літератури є: ознайомлення з матеріалами за темою, вибір досліджень, що розкривають обрану тему у різних аспектах та надають найсуттєвіші результати; виявлення напрямів дослідження та отримання вихідної проблеми для написання роботи.

Пошук літератури слід розпочати зі спеціалізованого кабінету кафедри соціальної роботи. Крім того до послуг студентів фонди бібліотеки ДДПУ (головний корпус, корпус № 1, гуртожиток № 1), міської центральної бібліотеки (пл. Соборна), електронні ресурси бібліотеки ім. В.І. Вернадського, Національний репозитарій академічних текстів України та ін.

Виклад матеріалу наукової роботи

Матеріал роботи здобувач повинен викладати послідовно, логічно пов'язувати окремі його частини, повністю розкривати тему роботи. Для цього необхідно приділити увагу сучасним теоретичним і методичним розробкам, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову літературу та періодичні видання, визначити своє ставлення до дискусійних питань з обраної теми. На основі аналізу емпіричних або звітних даних, особистих вражень та узагальнень потрібно зробити необхідні висновки, висвітлити досягнуті успіхи, визначити наявні недоліки, а також висловити пропозиції щодо можливостей подальшого покращення діяльності об'єкта дослідження.

У курсовій роботі треба стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

III. СТРУКТУРА НАУКОВОЇ РОБОТИ

Рекомендується така структура наукової роботи: титульний аркуш; зміст; перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності); вступ; основна частина (суть роботи); висновки; список використаних джерел (перелік посилань); додатки (за необхідності).

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи, який містить:

- найменування закладу вищої освіти, факультету, кафедри, де виконана робота;
- назву роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора та його статус;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- місто та рік подання роботи до захисту.

З цього аркуша починається загальна нумерація сторінок роботи, але номер сторінки на ньому не вказується. Приклад оформлення титульної сторінки наведено у Додатку А.

Зміст подають безпосередньо після титульного аркуша, починаючи з нової сторінки. Вступ, послідовно перелічені найменування всіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовок) змісту роботи; висновки до кожного розділу; висновки; список використаних джерел; назви додатків і номери сторінок, які містять початок відповідного матеріалу. Зразок змісту наведено у Додатку Б.

Перелік умовних позначень складають за умови повторення таких позначень, як символи, аббревіатури, скорочення, що не є загальноприйнятими, більше трьох разів у тексті. Цей перелік розміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Інакше – розшифровку цих елементів наводять у тексті там, де вперше згадують. У випадку, коли у роботі використовується специфічна термінологія чи вживаються маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їхній перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, що розміщують перед вступом. Перелік друкують двома колонками, у них зліва за абеткою наводять скорочення, справа – детальне тлумачення.

Вступ розташовують після переліку умовних позначень (якщо він є), починаючи з нової сторінки. У вступі розкривають сутність і стан наукової проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Далі подають загальну характеристику роботи у рекомендованій нижче послідовності. У вступі коротко подають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми, обґрунтування вибраної теми та необхідності проведення досліджень, зазначаючи: практично розв'язані питання; прогалини в інформації, що існують у даній галузі; провідних вчених і фахівців даної галузі; актуальність та новизну теми; взаємозв'язок з іншими роботами. Вказують на зв'язок обраної теми з напрямками наукових досліджень кафедри соціальної

роботи, а також із державними освітніми та професійними стандартами підготовки фахівців зі спеціальності 232 Соціальне забезпечення.

Грамотно оформлений теоретико-методологічний апарат (актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання і тощо) курсової роботи є обов'язковим її атрибутом.

До основних елементів структури наукової роботи відносяться: *актуальність*, яка потребує чіткого визначення теми і проблеми дослідження, що розкриває суперечності між визначеним станом предмета дослідження і вимогами його ефективного функціонування, а також між наявними теоретичними положеннями в межах проблеми, що досліджується і нових фактів.

Об'єкт – це реально існуюча дійсність. Під об'єктом пізнання прийнято розуміти частину об'єктивної реальності, що на даному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини.

Сукупність особливих законів і закономірностей функціонування і розвитку об'єкта дослідження складає предмет даної конкретної науки. Предметом пізнання вважають зафіксовані і включені в процес практичної діяльності людини сторони, властивості і відносини об'єкта, досліджувані з визначеною метою в даних обставинах і умовах.

Таким чином, предмет дослідження є більш вузьким за своїм розумінням, ніж об'єкт. *Предмет* є частиною, стороною, аспектом, елементом об'єкта. Наприклад, об'єктом дослідження може бути процес взаємодії соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя учнів закладів середньої освіти, а предметом дослідження – соціально-педагогічна система взаємодії соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя учнів закладів середньої освіти.

Визначаючи об'єкт дослідження, варто дати йому змістовну характеристику. Далі необхідно розкрити місце і значення предмета дослідження у курсовій роботі.

Слід пам'ятати, що об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу, співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, що є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Мета дослідження впливає із проблеми, тобто ціль дослідження полягає у тому, щоб розв'язати якусь проблему. Мета дослідження може бути пов'язана із:

- обґрунтуванням системи заходів, спрямованих на вирішення проблеми;
- обґрунтуванням закономірностей загального або часткового характеру.
- виявленню комплексу умов успішного вирішення деяких завдань;
- обґрунтуванням підходів до вирішення проблеми;
- добором оптимального обсягу фактів, логіки розкриття змісту даного явища тощо.

Формулювання мети дослідження і завдань, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Можлива постановка і більш часткових цілей дослідження. Наприклад, можна поставити за мету: обґрунтувати функціонування відкритої соціально-педагогічної системи взаємодії соціальних інститутів суспільства з формування здорового способу життя школярів, або обґрунтування, розробка...

Реалізація поставленої мети та доведення гіпотези передбачають розв'язання певних завдань дослідження.

Завдання дослідження можуть містити в собі наступне (у залежності від характеру наукової проблеми):

- вирішення зазначених теоретичних питань, що входять у загальну проблему (виявлення сутності досліджуваного поняття; подальше удосконалення його визначення; розробка критеріїв ефективності тощо);

- експериментальне вивчення практики вирішення даної проблеми (виявлення її визначеного стану, недоліків і суперечностей тощо);

- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення поставленої мети;

- експериментальна перевірка запропонованої системи заходів з погляду відповідності її критеріям оптимальності (ефективності);

- розробка методичних рекомендацій.

Завдання дослідження повинні бути відносно рівнозначні, не слід розташовувати поруч великі і часткові завдання, що є елементом попередніх.

Неодмінною вимогою до курсової роботи є логічна відповідність назви теми дослідження, об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження структурі роботи. Сукупність висунутих завдань повинна відображати мету дослідження, що, у свою чергу, відповідає проблемі дослідження.

З метою вирішення поставлених завдань використовуються комплекс загальнонаукових педагогічних та психологічних методів теоретичного та емпіричного дослідження. Подають перелік методів дослідження, використаних для розв'язання поставлених в роботі завдань. Перераховувати їх треба коротко та конкретно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Вибір *методів дослідження* при виконанні наукової роботи не є довільним, а визначається особливостями окреслених ними завдань, специфікою змісту проблем і можливостями дослідження. Їх коротко перераховують та змістовно визначають, що саме досліджувалося за допомогою того чи іншого методу.

Необхідно показати відмінність отриманих результатів від відомих уже раніше, описати *новизну* (вперше отримано, удосконалено, дістало подальшого розвитку і вказати що саме). Подають стислий опис нових наукових положень (рішень), запропонованих особисто здобувачем. Необхідно показати

відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток).

Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни. Сформульоване наукове положення повинно читатися і сприйматися легко й однозначно (без нагромодження дрібних і таких, що затемнюють його сутність, деталей та уточнень). У жодному випадку не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в роботі зроблено те й те, а сутності і новизни із написаного виявити неможливо. Подання наукових положень у вигляді анотацій є найбільш поширеною помилкою здобувачів при викладенні загальної характеристики роботи.

У курсовій роботі, що має теоретичне значення, необхідно подати відомості про наукове використання результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення, – відомості про практичне застосування здобутих результатів або рекомендації щодо їхнього використання. Якщо здобувач виступав за результатами свого дослідження на наукових конференціях або має відповідні публікації, то про це слід написати у вступі.

У завершенні вступу необхідно вказати основні джерела отримання інформації (офіційні, наукові, літературні, бібліографічні) та коротко охарактеризувати структурні елементи роботи.

Основна частина

Суть роботи викладають, поділяючи матеріал на розділи. Кожний розділ починається з нової сторінки. Зміст розділів основної частини повинен відповідати темі роботи та повністю її розкривати.

У розділах основної частини подається:

- огляд літератури за темою і вибір напрямів дослідження;
- виклад загальної методики і основних методів дослідження;
- відомості про проведені дослідження (теоретичні чи експериментальні);
- аналіз та узагальнення результатів дослідження.

У першому розділі курсової роботи розкриваються теоретичні засади проблеми дослідження та у відповідних підрозділах дослідження обґрунтовуються ключові терміни обраної теми. У підрозділі 1.1 здобувачі в обов'язковому порядку аналізують ступінь дослідження обраної проблеми вітчизняними і зарубіжними науковцями. Стисло, критично висвітлюючи праці попередників, автор повинен назвати ті питання, які залишилися невирішеними, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі.

У другому розділі можна обґрунтувати вибір напряму дослідження, описати методи вирішення завдань та їх порівняльні оцінки, розробити загальну методику проведення дослідження.

У наступних розділах з вичерпною повнотою викладаються хід і результати власного дослідження автора з висвітленням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Здобувач повинен надавати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності отриманих результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць. Кожен розділ роботи повинен завершуватися обґрунтованими висновками, що містять коротку суть отриманих результатів, їх практичну цінність.

Розділи можна поділяти на підрозділи (параграфи) та підпункти. Кожний параграф і підпункт повинен містити закінчену інформацію, завершуватися логічними та чіткими висновками. Повні докази або наочність дослідження можна розмістити у додатках.

Висновки

Загальні висновки розташовують безпосередньо після викладення суті роботи, починаючи з нової сторінки. У висновках наводиться оцінка одержаних результатів дослідження (наукова, практична, соціальна цінність). Ця частина містить висновки автора стосовно суті проблеми, питань, що розглядалися у роботі, можливих галузей використання здобутих результатів роботи.

У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках отриманих результатів, викласти рекомендації щодо їх наукового та практичного використання. Текст висновків можна поділяти на пункти.

Список використаних джерел

Наукове дослідження завершується списком використаних джерел, який починається з нової сторінки. Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Посилання на літературу в тексті роботи розмішують у квадратних дужках після відповідної цитати, наприклад [12, с. 387]. Тут "12" – це номер у списку літератури тієї публікації, на яку посилається автор, а через кому подається номер сторінки в цій публікації, на якій розміщено цитований текст.

Не рекомендується вживати у курсових роботах інші назви цієї структурної частини («Література», «Бібліографія» чи інші). Перелік використаних джерел, на які є посилання в основній частині роботи, наводиться після висновків.

Додатки

До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: таблиці допоміжних даних, анкети опитувань чи інших застосованих видів емпіричних досліджень тощо.

Додатки необхідно починати з нової сторінки. У додатках розміщуються матеріали, які:

- є необхідними для повноти роботи, але включення їх до основної частини роботи може змінити логічне та впорядковане уявлення про роботу;
- не можуть бути послідовно розміщені в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення;
- можуть бути вилучені для широкого кола читачів, але є необхідними для фахівців.

У додатки, за необхідності, можна включити допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття змісту дослідження, зокрема:

- поточні математичні доведення, формули та розрахунки;
- таблиці додаткових цифрових даних;
- інструкції, методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач на комп'ютерах, розроблених під час роботи над дослідженням;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- додатковий перелік джерел, на які не було посилань у роботі, але які можуть викликати інтерес.

Додатки розміщують у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток починається з нової сторінки, повинен мати заголовок, що друкується угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Над заголовком посередині рядка друкується слово «Додаток» і велика літера, якою позначається цей додаток. Додатки позначають не цифрами, а великими літерами української абетки (А, Б, В і т.д.), за винятком Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Текст кожного додатка може бути поділений на розділи, що нумерують у його межах (наприклад А.1, А.2, тобто 1-й та 2-й відповідно розділи додатку А).

IV. ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці, 14-м кеглем. Таблиці та ілюстрації можна подавати на аркушах формату А3.

Обсяг основного тексту теоретичної курсової роботи 30-35 сторінок машинописного тексту.

До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених структурних одиниць підлягають суцільній нумерації.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Наукову роботу здобувачі виконують самостійно, дотримуючись рекомендованої структури та вимог до технічного оформлення.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Після назви заголовка крапка не ставиться. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Після заголовка (за винятком заголовка пункту) та текстом пропускають один рядок. Кожну структурну частину роботи слід починати з нової сторінки (зміст, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки).

Сторінки, розділи, параграфи, пункти, рисунки, таблиці нумеруються арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться. Нумерацію починають зі сторінки «ВСТУП», на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки у кінці.

Зміст, перелік умовних позначень, перші сторінки вступу, висновків, списку використаних джерел і літератури, розділів не нумерують, але включають у загальну нумерацію. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться, потім з нового рядка друкується заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Після номеру підрозділу (параграфу) ставиться крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку записують заголовок підрозділу (параграфу).

Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту роботи повинна бути однаковою. Стандарт комп'ютерного шрифту: Times New Roman, розмір

шрифту 14. Ілюстративні матеріали повинні відповідати формату А4, їх включають до загальної нумерації сторінок роботи, якщо вони розміщуються по тексту роботи, або розміщують у додатках.

Окремі слова, формули, знаки, які вписуються у друкований текст, мають бути чорного кольору; щільність вписаного тексту має максимально наближатися до щільності основного тексту роботи.

Помилки, описки та графічні неточності можна виправити підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою і нанесенням на тому самому місці або між рядками правильних знаків від руки. Виправлення повинні бути чорного кольору.

Прізвища, назви установ, організацій та інші власні назви у науковій роботі наводяться мовою оригіналу. Скорочення слів і словосполучень вживаються відповідно до стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок розміри яких більше формату А4, враховуються як одна сторінка і розміщується у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

На всі ілюстрації мають бути посилання у роботі. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно при поданні їх у роботі дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Фотознімки розміром менше за формат А4 мають бути наклеєні на аркуш білого паперу формату А4.

У роботах необхідно обов'язково подавати посилання на джерела та літературу, використану при написанні роботи. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок з джерела, на яке наявне посилання в роботі.

Посилання в тексті записуються у квадратних дужках [7, 23, 45, 87] або використовуються посторінкові виноски, у яких вказуються вихідні дані видання, на яке посилається автор. Посилаються на джерело та сторінку (крім газетних статей і випадків, коли посилаються на джерело загалом).

Наприклад:

1. Дослідник М. Фірсов розширює розуміння суті соціальної роботи, включаючи в неї як допомогу, розвиток власних ресурсів, в системі соціокультурних і психосоціальних взаємодій і відносин різних суб'єктів [17].
2. Методи соціальної роботи – «це сукупність технологій, дослідницьких і терапевтичних процедур, способів діяльності, за допомогою яких здійснюється соціальна робота» [9, с. 78].

3. Окрім того, на думку П. Павленок та В. Курбатова [7, с. 78; 14, с. 120], методи соціальної роботи включаються у більш загальні поняття – «соціальні технології».

Цифри в [...] відповідають порядковому номеру джерела у списку використаних джерел.

Порядок оформлення ілюстративного матеріалу і таблиць

Під час захисту наукової роботи здобувач може використовувати ілюстративний матеріал (таблиці, схеми, графіки, діаграми).

Ілюстративний матеріал повинен мати назву, яка записується після номера ілюстрації, за потреби його доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком). У текстовій частині роботи таблиці та ілюстрації розміщують відразу після посилання на них або на наступній сторінці. Їх позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно у межах розділу (це не стосується ілюстрацій, поданих у додатках). Номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера (у межах розділу). Наприклад: Рис.1.3 (тобто третій рисунок першого розділу).

Цифровий матеріал часто подається у таблицях, в яких інформація групується в рядки і графи, відокремлені одна від одної вертикальними та горизонтальними лініями. Як правило, таблиця складається з таких елементів: порядкового номера і тематичного заголовка, боковика, заголовків вертикальних граф, горизонтальних рядків і вертикальних граф.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують зверху і друкують симетрично до тексту. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу.

Заголовки колонок записують з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони є складовими одного речення із заголовком (якщо вони самостійні, тоді з великої). Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку.

У текстовій частині роботи повинні бути посилання на всі таблиці, наприклад: «...у табл. 1.1» (першій таблиці першого розділу), «див. табл. 2.2» (другу таблицю другого розділу).

Ілюстративний матеріал, який використовується під час захисту роботи для наочності проведеного дослідження, виконують самостійно на білому аркуші формату А4 або на прозорій плівці формату А4 (прозирки), коли є можливість застосувати проектор. Основною вимогою до ілюстрацій є величина шрифту (бажано, щоб інформацію можна було прочитати з останнього ряду столів аудиторії, в якій відбуватиметься захист).

V. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

**Оформлення списку використаних джерел за ДСТУ 8302:2015
та відповідно до наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.**

КНИГИ

Однотомні видання

Один автор

Коношенко Н. А. Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей : курс лекцій. Слов'янськ : Видавництво «Друкарський двір», 2019. 34 с.

Коношенко С. В. Актуальні проблеми соціальної роботи : курс лекцій. Слов'янськ : Видавництво «Друкарський двір», 2018. 34 с.

Пліско Є. Ю. Соціально-педагогічна робота з неповнолітніми правопорушниками в Україні: теоретичний курс: навчальний посібник / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов'янськ: ТОВ «Видавництво “Друкарський двір”». 2019. 112 с.

Пліско Є. Ю. Соціальне виховання неповнолітніх правопорушників в Україні: теорія та практика (XX – початок XXI століття): монографія. Слов'янськ : Видавництво Б. І. Маторіна, 2019. 456 с.

Співак Я. О. Теорія та практика формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників із соціального захисту прав молоді: монографія / за ред. С. О. Омельченко. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 293 с.

Два автори

Методичні рекомендації до організації наукових досліджень студентів закладів вищої освіти: методичний посібник для студентів рівнів вищої освіти «бакалавр», «магістр» спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / укладачі: Н. Б. Кривошея, Я. В. Курінний. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 92 с.

Співак Я. О., Гончар Л. Г. Особливості виявлення культури професійної діяльності майбутніх менеджерів. *Pedagogy : Theory, Science and Practice : Collective monograph*. Yunona Publishing, New York, USA, 2020. 224 p. Pp. 197-216.

Три автори

Алеко О. А., Курінна С. М., Курінний Я. В. Соціальне становлення особистості дошкільника: соціальна досвідченість та економічна обізнаність: монографія. Слов'янськ, 2019. 319 с.

Чотири і більше авторів

Співак Я. О., Чернуха Н. М., Васильєва-Халатникова М. О., Токарчук Л. В. Інклюзивна освіта: міжнародний досвід та українські реалії. *Topical issues of pedagogy: Collective monograph*. Edizioni Magi, Roma, Italia, 2019. P. 60–83.

Співак Я., Співак Л., Кузнецов О., Беседіна Є., Дуднік К. Сучасні проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної

діяльності. Збірник наукових праць Київського університету імені Бориса Грінченка, «Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка»: збірник наукових праць. № 34 (2/2020). Київ, 2020. С. 105-111.

Без автора

Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За ред. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 563 с.

Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-е вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с.

Правове виховання в сучасній Україні: монографія / за заг. ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, О. Г. Данильян. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2013. 440 с.

Багатотомні видання

Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. Київ : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

ІНШІ ВИДАННЯ

Дисертації

Пліско Є. Ю. Теорія і практика соціального виховання неповнолітніх правопорушників в Україні (XX – початок XXI століття): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01; 13.00.05 / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов’янськ, 2020. 670 с.

Хващевська О. О. Соціалізація учнів в умовах загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості України (друга половина XX століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов’янськ, 2016. 230 с.

Шулик Т. В. Соціально-педагогічна профілактика адитивної поведінки студентської молоді України у другій половині XX століття: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов’янськ, 2016. 226 с.

Автореферати дисертацій

Брусенко А. С. Формування культури самопрезентації майбутніх соціальних педагогів засобами соціального театру у позааудиторній роботі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов’янськ, 2018. 20 с.

Курінний Я. В. Первинна економічна соціалізація дітей 5-6 річного віку у дошкільних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов’янськ, 2017. 20 с.

Пліско Є. Ю. Теорія і практика соціального виховання неповнолітніх правопорушників в Україні (XX – початок XXI століття): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01; 13.00.05 / ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”. Слов’янськ, 2020. 40 с.

Стандарти

Державний стандарт соціальної послуги консультування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги профілактики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги представництва інтересів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги соціальної інтеграції випускників інтернатних закладів (установ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної адаптації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної інтеграції та реінтеграції бездомних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт підтриманого проживання бездомних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт надання притулку бездомним особам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16/print1475508619329201>

Державний стандарт денного догляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт догляду вдома [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Державний стандарт стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16/print1475508619329201>

Державний стандарт паліативного догляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16/print1475508619329201>

Державний стандарт соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Стандарт соціальної профілактики торгівлі людьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16/print1475508619329201>

Стандарт соціальної інтеграції та реінтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

Стандарт соціальної інтеграції та реінтеграції дітей, які постраждали від торгівлі людьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z062116/print1475508619329201>

ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

ЧАСТИНА ВИДАННЯ

Розділ книги

Брусенко А. С. Підготовка майбутніх фахівців із соціального забезпечення до соціально-правового захисту особистості. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки, психології та соціального забезпечення в осмисленні сучасних суспільних викликів: колективна монографія / [О. П. Аматьєва, С. В. Коношенко, С. М. Курінна, Л. Г. Цибулько та ін.; за заг. ред. Е. А. Панасенко]. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ-«Друкарський двір», 2016. С. 307-317.

Коношенко Н. А. Світові моделі соціального забезпечення населення. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки, психології та соціального забезпечення в осмисленні сучасних суспільних викликів: колективна монографія / [О. П. Аматьєва, С. В. Коношенко, С. М. Курінна, Л. Г. Цибулько та ін.; за заг. ред. Е. А. Панасенко]. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ-«Друкарський двір», 2016. С. 249-258.

Коношенко С. В. Теоретичне обґрунтування видів соціального забезпечення населення в Україні. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки, психології та соціального забезпечення в осмисленні сучасних суспільних викликів: колективна монографія / [О. П. Аматьєва, С. В. Коношенко, С. М. Курінна, Л. Г. Цибулько та ін.; за заг. ред. Е. А. Панасенко]. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ-«Друкарський двір», 2016. С. 258-269.

Пліско Є. Ю. Право на соціальне забезпечення в законодавстві України. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки, психології та соціального забезпечення в осмисленні сучасних суспільних викликів: колективна монографія / [О. П. Амацьєва, С. В. Коношенко, С. М. Курінна, Л. Г. Цибулько та ін.; за заг. ред. Е. А. Панасенко]. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ-«Друкарський двір», 2016. С. 269-285.

Трубник І. В. Формування навичок конструктивного розв'язання конфліктів у майбутніх фахівців із соціального забезпечення. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки, психології та соціального забезпечення в осмисленні сучасних суспільних викликів: колективна монографія / [О. П. Амацьєва, С. В. Коношенко, С. М. Курінна, Л. Г. Цибулько та ін.; за заг. ред. Е. А. Панасенко]. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ-«Друкарський двір», 2016. С. 295-307.

Трубник І. В. Підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до соціально-правового урегулювання конфліктів у територіальній громаді. Contemporary innovative and information technologies of social development: educational and legal aspects. Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej, 2019. Підрозділ 1.43. С. 369-375.

Тези, доповідь з матеріалів конференції, круглих столів

Пліско Є. Ю. Принципи соціального виховання неповнолітніх правопорушників у вітчизняній педагогіці другої половини ХХ століття. *Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології*: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (23–24 листопада 2018 р., м. Львів). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. Ч.2. С. 70–73.

Співак Я. О. Становлення соціальної педагогіки в Україні: реалії та перспективи. *Круглий стіл «Перспективи розвитку соціальної педагогіки»* / КНУ ім. Тараса Шевченка. (24 травня 2018 р., м. Київ).

Трубник І. В., Дзьомбак І. В. Розвиток соціальних навичок, морально-ціннісних орієнтирів та творчого потенціалу у дітей з обмеженими можливостями здоров'я на засадах духовної етики. *Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в контексті сучасної парадигми освіти*: Збірник доповідей міжнародної науково-педагогічної конференції, (23-24 квітня 2020 р., м. Слов'янськ). Слов'янськ: ДДПУ, 2020. С. 159-164.

Стаття з довідкового видання

Кизименко Л. Д., Бедна Л. М. Словник-довідник соціального працівника. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ipp.lp.edu.ua/Library/004/004.html>

Соціальна робота: [Навчальний енциклопедичний словник-довідник] / За науковою ред. д.с.н., проф. В. М. Пічі. Вид. 4-те, виправлене, перероблене та доповнене. Львів: “Новий Світ - 2000”, 2020. 61 с.

Стаття з продовжуваного видання

Коношенко С. В., Коношенко Н. А., Кіс І. О. Психолого-педагогічні засади правового виховання старшокласників шкіл-інтернатів. *Вісник*

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. № 6 (329). С. 154–164.

Співак Я. О., Омельченко С. О., Фоменко Ю. В. Професійні вимоги до соціальних працівників із соціального захисту прав молоді: сучасний аспект. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. пр. / гол. ред. Г. П. Шевченко. Сєверодонецьк, 2019. Вип. 1 (88). С. 163-172.

Стьопкіна А. С., Трубник І. В. Формування правової культури майбутніх фахівців соціальної сфери під час навчання в закладі вищої освіти. *Гуманізація навально-виховного процесу: збірник наукових праць* / [За заг. ред. І. А. Хижняк]. 2020. № 1(99). Харків, 2020. С. 78-86.

Трубник І. В., Гордєєва В. Д. Формування здорового способу життя майбутніх фахівців соціальної сфери у позааудиторній роботі. *Наукові студії* : зб. наук. праць. За матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективні напрямки сучасної науки та освіти» (19-20 травня 2020 р.) / [За заг. ред. Е.А. Панасенко]. Слов'янськ: ТОВ «Видавництво «Друкарський двір», Вип. 6. С. 106-111.

Стаття з періодичного видання (журнал, газета)

Омельченко С. О. Донбаський державний педагогічний університет: традиції гідні продовження (до 80-річчя заснування). Євшан : літ.-мист. альм. / Донбаський державний педагогічний університет. 2019. № 20. С. 3-10.

Омельченко С. О. Вітаємо з 80-річним ювілеєм донбаського державного педагогічного університету! Газета «Мудрість виховання» / Донбаський державний педагогічний університет. 2019. 15 вересня (№33). С. 1-2.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Загальна декларація прав людини 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.

Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків; м. Костянтинівка. Сектор «С» АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf.

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». *Дитинство в Україні: права, гарантії, захист* (зб. документів): Ч. 1. Київ : АТ „Столиця”, 2018. 317 с.

Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.954.6&nobreak=1>.

Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2558-14>.

VI. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДОДАТКІВ

Додатки слід оформлювати у вигляді окремої частини, розташовуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті наукової роботи.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований посередині рядка з великої літери. Посередині рядка над заголовком з великої літери повинно бути надруковано слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Якщо додаток (додатки) оформлюється як окрема частина наукової роботи, то він повинен мати титульну сторінку.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б тощо. Один додаток позначається «Додаток А». Додатки повинні мати спільну з роботою наскрізну нумерацію сторінок.

За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатку відповідно до вимог стандарту. У такому разі перед кожним номером ставиться позначення додатка (літера) і крапка, наприклад: А. 2 – другий розділ додатка А; В. 3.1 – підрозділ 3.1 додатка В; Д. 4.1.2 – пункт 4.1.2 додатка Д; З. 1.3.3.4 – підпункт 1.3.3.4 додатка З.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є в тексті додатка, слід нумерувати в межах кожного додатка. Наприклад: рисунок В.3 – третій рисунок додатка В; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А. Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують так: рисунок А.1, таблиця А.1, формула В.1.

Джерела, які здобувач цитує лише в додатках, розглядають незалежно від процитованих в основній частині наукової роботи і перелічують наприкінці кожного додатку у списку використаної літератури.

Форма цитування, правила складання списку використаної літератури і виноска повинні бути аналогічними прийнятим в основній частині наукової роботи. Перед номером цитати і відповідним номером у списку використаної літератури і у виносках ставлять позначення додатка.

Якщо у науковій роботі як додаток використовується документ, що має самостійне значення і оформлюється згідно з вимогами до документа цього виду, його копію вміщують у роботі без змін (в оригіналі). Перед копією документа вміщують аркуш, на якому посередині друкують слово «ДОДАТОК» і назву додатку (за наявності), праворуч у верхньому куті аркуша проставляють порядковий номер сторінки. Сторінки копії документа нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію сторінок наукової роботи (нумерацію сторінок документа залишають).

Здобувач оформлює обкладинку (сторінки 3 і 1) згідно з вимогами стандарту з бібліотечної та видавничої справи.

Крім обов'язкових елементів, наукова робота може містити як додатки витяги з нормативних актів, копії документів, зразки анкет, за якими виконувалося узагальнення практики, дані соціально-педагогічних досліджень, таблиці, схеми тощо.

VII. КЕРІВНИЦТВО НАУКОВОЮ РОБОТОЮ

Керівництво науковою роботою здійснюється з метою надання здобувачеві необхідної допомоги у процесі її написання, а також здійснення контролю за дотриманням вимог, які висуваються до наукової роботи у закладах вищої освіти. Науковий керівник наукової роботи здобувача призначається завідувачем кафедри соціальної роботи із попереднім обговоренням з викладачем кафедри, що затверджується на початку навчального року відповідним протоколом засідання кафедри. Викладач кафедри керує підготовкою наукової роботи, формує разом із здобувачем план і завдання, список необхідної літератури, надає допомогу в розробці календарного графіку виконання дослідження на весь час написання роботи.

Основні форми керівництва:

- попередні консультації;
- погодження плану наукової роботи;
- поточні консультації;
- погодження бази і методик проведення експерименту;
- перевірка наукової роботи;
- консультація з питань захисту студентської наукової роботи.

Науковий керівник несе відповідальність за стан виконання та оформлення наукових робіт. Керівництво науковою роботою викладач здійснює протягом відведених трьох академічних годин із розрахунку на те, що перевірка наукової роботи займає не менше однієї академічної години.

Попередні консультації

Попередні консультації включають:

- загальну консультацію щодо основних вимог до наукової роботи на відповідній кафедрі університету (форма виконання, обсяг, терміни написання, особливості змісту окремих розділів тощо);
- поради щодо бібліографії (необхідний обсяг нормативного матеріалу, основні монографічні роботи, теми, останні публікації в періодиці, зарубіжні джерела, методика складання списку використаної літератури тощо);
- рекомендації щодо використання в роботі матеріалів практики (насамперед неопублікованих) та інших матеріалів ілюстративного характеру.

У результаті попередніх консультацій здобувач має одержати чіткі та конкретні орієнтири щодо того, що таке наукова робота і що він має зробити на початковому етапі її написання.

Погодження плану наукової роботи і визначення індивідуального завдання

Погодження плану наукової роботи передбачає:

- рекомендації щодо опрацювання джерел, необхідних для складання плану курсової роботи;
- ознайомлення із запропонованим здобувачем планом наукової роботи;

- оцінка змісту запропонованого плану;
- формулювання конкретних зауважень і пропозицій щодо плану та їх обговорення зі здобувачем (у разі потреби).

У результаті на цьому етапі повинен бути вироблений і узгоджений основний варіант плану наукової роботи, який підписується здобувачем та науковим керівником. Згідно з планом роботи керівник окреслює здобувачеві індивідуальні завдання.

Поточні консультації

Поточні консультації можуть проводитися з таких питань:

- узагальнення результатів експерименту та опрацювання матеріалів дослідження;
- уточнення позиції здобувача щодо висвітлення дискусійних питань;
- використання отриманих статистичних даних, досвіду практичної роботи центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, територіальних центрів соціальної допомоги, управлінь соціального захисту населення, пенсійних фондів, благодійних фондів, страхових організацій тощо;
- формулювання пропозицій щодо вдосконалення соціальної роботи з конкретного напряму дослідження, розробки рекомендацій практичного характеру тощо.

У результаті поточних консультацій здобувач має отримати від керівника конкретну допомогу у вирішенні питань, які з'являються у нього в процесі створення першого варіанту наукової роботи.

Перевірка студентської наукової роботи

За домовленістю між керівником і здобувачем перевірка наукової роботи може відбуватися поетапно (перевірка окремих розділів та параграфів), що проводиться у процесі її написання, або перевірка першого варіанту загалом.

Після перевірки, керівник дає загальну оцінку напрацьованого матеріалу:

- якою мірою поданий матеріал відповідає вимогам до наукової роботи здобувача вищої освіти;
- робить зауваження, які здобувач обов'язково має врахувати при доопрацюванні (здобувач може відстоювати свою позицію аргументуючи її).

Якщо здобувач відмовляється врахувати вмотивовані зауваження чи рекомендації керівника наукової роботи, останній попереджає здобувача про те, які наслідки на його думку, це матиме: негативний відгук, негативна рецензія, зниження оцінки за наукову роботу під час її захисту тощо.

VIII. ЗАХИСТ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Наукову роботу здобувачу вищої освіти рекомендовано захищати у присутності інших здобувачів (може бути присутня вся академічна група або проблемна наукова група) та 2-3 викладачів кафедри соціальної роботи. Тези доповіді здобувач готує заздалегідь. Доповідь повинна бути змістовною і тривати 5-8 хвилин.

У доповіді необхідно:

- назвати тему наукової роботи, підкреслити її актуальність та значущість;
- сформулювати основну мету і завдання дослідження;
- стисло розкрити зміст структури роботи;
- доповісти про результати роботи, зроблені висновки і внесені пропозиції.

Після доповіді здобувач відповідає на запитання викладачів та інших здобувачів. *Під час захисту оцінюються:* якість виконаної наукової роботи, рівень знань і набутих навичок здобувача щодо висвітленої теми, вміння аналізувати практичну діяльність організацій, логічно і аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну точку зору.

Результати захисту наукової роботи оцінюються за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і за 100 бальною шкалою відповідно (менше 60 балів – «незадовільно», від 60 до 74 балів – «задовільно», від 75 до 89 балів – «добре», від 90 до 100 балів – «відмінно») та виставляються у заліковій відомості академічної групи та заліковій книжці здобувача.

У разі незадовільної оцінки наукову роботу необхідно доопрацювати або виконати нову за іншою темою.

Критерії оцінки наукової роботи здобувача

Наукові роботи оцінюються таким чином:

– ***оцінка „відмінно”*** – наукова робота є бездоганною за змістом і оформленням; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена вільно і переконливо, зі знанням всіх аспектів теми; відповіді правильні; робота повністю відповідає встановленим вимогам;

– ***оцінка „добре”*** – тема роботи практично розкрита, але мають місце недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині дещо поверхово проаналізовані літературні джерела; недостатньо використані інформаційні матеріали; є окремі зауваження рецензента, але в цілому рецензія і відгуки позитивні; доповідь логічна, викладена вільно, відповіді на запитання членів комісії в основному правильні; робота оформлена згідно з вимогами;

– ***оцінка „задовільно”*** – тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета дослідження; суттєво обмежений аналіз наукової полеміки з означеної проблеми; в аналітичній частині є надлишок елементів описовості; добір інформаційних матеріалів (таблиці, схеми, графіки) не завжди обґрунтований;

рекомендації і пропозиції завершального розділу обґрунтовано непереконливо; не всі відповіді на запитання членів комісії правильні чи недостатньо повні; є зауваження щодо оформлення роботи;

– оцінка „незадовільно” – сформульована мета дослідження не розкрита у роботі; відсутній логічний зв’язок між розділами; відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел; аналіз зроблено поверхово, переважає описовість; відсутній докладний аналіз проблеми соціальної сфери; наявний академічний плагіат; відсутні особисті висновки та пропозиції автора; робота не відповідає спеціальності 232 Соціальне забезпечення; є суттєві недоліки в оформленні роботи; ілюстрації до захисту відсутні; доповідь прочитана за текстом, відповіді на запитання неточні і неповні.

ІХ. ТИПОВІ ПОМИЛКИ В НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ НАУКОВИХ РОБІТ ЗОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Зміст роботи не відповідає плану наукової роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи чи параграфи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіки об'єкта та предмета дослідження.
4. Автор не проявив самостійності, робота є компіляцією або навіть плагіатом.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової наукової літератури за останні 5-10 років з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з означеної теми роботи має форму анотованого списку і не відображає рівня досліджуваності проблеми.
7. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце виконання, кількість обстежуваних, їх характеристики), поверхово висвітлено стан практики соціальної сфери.
8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження або висновки не відповідають поставленим завданням.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких використано матеріал.
10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
11. Таблиці, діаграми, схеми, які застосовуються як ілюстративний матеріал, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.
12. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, зі стилістичними, орфографічними та пунктуаційними помилками.

Додаток А

Зразок титульної сторінки наукової роботи

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Педагогічний факультет
Кафедра соціальної роботи

КУРСОВА РОБОТА з навчальної дисципліни

« _____ »

на тему: « _____ »

_____»

Виконала: студентка 2 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти
денної форми навчання
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
освітньої програми
«Соціальне забезпечення»

Шевченко Ганна Тарасівна

Науковий керівник:

_____,
(прізвище, ім'я, по-батькові)

(науковий ступінь, вчене звання)

Слов'янськ - 202__

Додаток Б

Зразок змісту наукової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теорія і практика соціалізації обдарованих учнів	7
1.1. Соціалізація обдарованих учнів як наукова проблема	7
1.2. Сутність, види і механізми соціалізації особистості як наукового феномену	9
1.3. Особливості фізіологічного та психофізичного розвитку обдарованих учнів	11
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. Соціально-педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів	15
2.1. Загальна характеристика методики дослідження процесу соціалізації обдарованих учнів	15
2.2. Система педагогічних умов соціалізації обдарованих учнів	19
2.3. Порівняльний аналіз рівня соціалізації обдарованих учнів	23
Висновки до розділу 2	27
Висновки	28
Список використаних джерел	30
Додатки	33

Додаток В

Зразок оформлення сторінки

